Împărtășirea la fiecare Liturghie poate deveni povară?

Când mijlocul ajunge să împiedice scopul

Împărtășirea la fiecare Liturghie nu devine povară prin Sfântul Potir, ci prin acumularea unor mijloace de pregătire aplicate exigent, care rămân însă, prin natura lor, mijloace: trei zile de post înaintea fiecărei apropieri, spovedanie cerută constrângător, un număr fix de rugăciuni. [93] Problema apare atunci când asemenea mijloace primesc o greutate disproporţionată şi ajung să înlocuiască în conştiinţa credinciosului scopul pentru care au fost rânduite.

Scopul — unirea credinciosului cu Hristos prin Sfânta Împărtășanie — rămâne, ca necesitate duhovnicească a credinciosului, mai presus de mijloacele pregătirii şi trebuie să le determine măsura, nu să fie subordonat lor, pentru ca, în grija pentru multe, să nu se piardă tocmai acel *„un lucru trebuie”* (cf. Luca 10,41–42). Euharistia are însă un caracter paradoxal: este deopotrivă scop şi mijloc; mai presus de această distincţie, în ea Se dăruieşte Hristos Însuşi. Trupul şi Sângele Său nu sunt realităţi desprinse de Persoana Sa, ci Însuşi Hristos cel viu, primit sacramental. Este

---

[93] *„Pravila să fie, de fiecare dată, lucrarea unei hotărâri libere şi chibzuite, săvârşită cu înţelegere şi simţire, nu oricum. Trebuie să ştim s-o scurtăm atunci când împrejurările o cer; câte situaţii neprevăzute nu aduce viaţa de familie! [...] Cu pravila trebuie să ne purtăm în deplină libertate. Fii stăpână pravilei, nu roaba ei; roabă să fii numai lui Dumnezeu, închinând fiecare clipă a vieţii spre a-I bineplăcea.”* — Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Rugăciunea*, traducere din limba rusă de Florentina Cristea, Editura Egumeniţa, Galaţi, 2008, Scrisoarea 249, p. 94

scopul spre care tind postul, rugăciunea, pocăinţa şi celelalte nevoinţe, dar, paradoxal, şi mijlocul prin excelenţă prin care omul primeşte puterea de a le continua; din unirea cu Hristos îşi trag aceste mijloace seva şi puterea, hrănindu-l pe om pentru a rămâne roditor şi unit cu Viţa (Ioan 15,4–5).

De aici începe însă şi răspunderea pastorală a celui care cere nevoinţa: dacă o uneşte cu ajutorul euharistic, astfel încât Taina să hrănească nevoinţa, iar nevoinţa să pregătească primirea Tainei, sau dacă cere mai întâi bolnavului roadele şi abia apoi îi îngăduie apropierea de Izvorul lor. Acrivia, iar uneori chiar asprimea pastorală, nu izvorăsc întotdeauna din lipsă de iubire. Uneori, preotul însuşi se teme, pe bună dreptate, că, dezlegând ori îngăduind apropierea de Sfânta Împărtăşanie, îl poate vătăma pe credincios şi se poate face el însuşi răspunzător înaintea lui Dumnezeu, fără să-şi dea seama însă că primejdia începe atunci când acrivia se preface în rigorism şi se desprinde de milă. Scriptura ne descoperă o lege duhovnicească imuabilă a vindecării: **mila**,[94] prin care Însuşi Hristos a biruit puterile întunericului. Mila

---

[94] *„Pentru ce amânăm vremea iertării celor care s-au omorât pe ei înşişi prin pocăinţă? «Destul este pentru unul ca acesta pedeapsa dată de cei mai mulţi; dimpotrivă, mai degrabă să-l iertaţi şi să-l mângâiaţi, ca nu cumva să fie copleşit de prea multă întristare.» […] Apostolul l-a iertat şi a voit ca toţi să-l ierte. […] Trebuie să luăm seama ca nu cumva leacul nostru să devină prilej de biruinţă pentru diavol; suntem biruiţi de el dacă cineva piere din pricina întristării prea mari, deşi ar fi putut fi eliberat prin milă.”* — Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre pocăinţă*, cartea I, cap. XVII, §§92–94, traducere de Andreea Stănciulescu, Galaţi, Editura Cartea Ortodoxă–Egumeniţa, 2004.

are întâietate şi biruieşte,[95] *căci „mila biruieşte judecata*" (Iacov 2, 13). Această lege izvorăşte din bunătatea iubitoare a lui Dumnezeu faţă de omul căzut. Aceasta nu desfiinţează pocăinţa, ci îi dă imboldul necesar de a rodi, dându-i omului nădejde că va găsi iertare şi conducându-l spre Doctorul sufletelor noastre, căci *„bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă"* (Romani 2, 4).[96] Şi ce îl îndeamnă pe om la pocăinţă? Nu asprimea, ci bunătatea.

De aceea, în chivernisirea pastorală, pogorământul trebuie să-şi afle locul înainte ca jertfa cerută să depăşească puterea omului, pentru ca acrivia să nu ajungă să împiedice scopul. Pentru omul apăsat de muncă, copii, boală, oboseală ori lipsuri, cumularea mijloacelor de pregătire poate face apropierea greu de împlinit.[97] Stăpânul nu încredinţează tuturor aceeaşi

---

95 *„Şi, din toate acestea, este evident, că Dumnezeu nu căuta jertfe şi arderi de tot de la ei, ci credinţă, ascultare, dreptate, fiindcă acestea sunt cele care mântuie. Căci Dumnezeu, învăţându-ne voia Sa prin Prorocul Osea, ne-a spus: «Eu, mai degrabă, doresc milă decât jertfă şi cunoaşterea lui Dumnezeu decât arderile de tot». Şi, mai departe, Domnul nostru le cere acelaşi lucru, când spune: «Dacă voi aţi fi cunoscut cele pe care vi le spun, că Eu vreau milă şi nu jertfă, nu aţi fi pedepsit pe cei nevinovaţi»."* — Sfântul Sfinţit Mucenic Irineu al Lyonului, *Aflarea şi respingerea falsei cunoaşteri sau Contra ereziilor*, IV, 17, 4, vol. II, traducere din limba engleză, introducere şi note de Pr. dr. Dorin Octavian Picioruş, Bucureşti, Teologie pentru azi, 2007, p. 208.

96 *„Nimeni însă nu se poate pocăi întru mai bine, decât dacă nădăjduieşte că va afla milă."* — Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre pocăinţă*, cartea I, cap. I, § 4, trad. din limba latină de Dragoş Dâscă, în *Teologie şi Viaţă*, nr. 1–4/2016, p. 129.

97 *„Nevoile oamenilor diferă ale unora de ale altora, după vîrstă, îndeletnicire şi obişnuinţa corpului [...] nu e cu putinţă să fie cuprinşi într-o singură regulă."* — Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri. Partea a doua. Asceticele, trad. Iorgu D. Ivan, PSB 18, EIBMBOR, Bucureşti, 1989, Regulile mari, Întrebarea 19, pp. 252–253.*

măsură: unuia îi dă cinci talanți, altuia doi, altuia unul, *„fiecăruia după puterea lui”* (Matei 25, 15). Iar dacă *„celui căruia i s-a dat mult, mult i se va cere”* (Luca 12, 48), a-i cere celui de un talant măsura celui de cinci înseamnă a răsturna însăşi rânduiala Stăpânului: a-i cere mai mult decât i s-a dat şi a-i pune un jug mai greu decât cel pe care Hristos Însuşi îl numeşte *„bun”*, spunând: *„Jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară”* (Matei 11, 30). [98] Iar dacă Hristos îl cheamă pe om să rămână în El prin împărtăşire (Ioan 6, 56), chivernisirea pastorală nu poate face din mijloacele apropierii o povară care îl împiedică tocmai să răspundă acestei chemări, căci Hristos nu dă porunci imposibil de împlinit, ci potrivite măsurii fiecăruia: *„Dragostea de Dumnezeu aceasta este: să păzim poruncile Lui; şi poruncile Lui nu sunt grele.”* (1 Ioan 5, 3)

Un asemenea dezechilibru poate lua şi chipul mai subtil al unei ispite, atunci când credinciosul îşi spune: „astăzi sau ieri nu am fost destul de pregătit; mai bine nu mă apropii”. Ceea ce numeşte „nepregătirea zilei de astăzi” poate fi uneori numai măsura mai săracă a lucrării săvârşite în acea zi, din neputinţă ori din împrejurări, fără ca aceasta să însemne o cădere care îl desparte de comuniunea euharistică. Dacă lucrarea zilei sale a rămas la un talant, nu trebuie să-l îngroape pentru că n-au fost cinci. O nevoinţă mai puţin împlinită într-o

---

98 *„Nu vă temeţi, spune Hristos, când auziţi de jug! Că este bun! Nu vă înfricoşaţi că v-am vorbit de sarcină! Că e uşoară! [...] E strâmtă uşa şi îngustă calea când eşti trândav, când îţi pierzi curajul! Dacă îndeplineşti poruncile lui Hristos, uşoară va fi şi sarcina!”*
— Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Omilia XXXVI, traducere de Pr. Dumitru Fecioru, PSB 23, Bucureşti, EIBMBOR, 1994, p. 443; ortografie actualizată.

anumită zi nu trebuie prefăcută îndată în pricină de depărtare, în lipsa unui păcat opritor. **Această judecată nu priveşte însă stările care cer în mod real oprirea de la Sfânta Împărtăşanie**. În asemenea împrejurări, trebuie cumpănit şi ceea ce omul a putut aduce: *„bine primit este darul, după cât are cineva, nu după cât nu are”* (2 Corinteni 8, 12). Iar bunătatea Stăpânului nu se măsoară după osteneala omului: *„Voiesc să dau acestuia de pe urmă ca şi ţie”* (Matei 20, 14).[99]

De aceea, o asemenea acumulare de nevoinţe poate lăsa impresia că întâlnirea cu Hristos este rezervată celui capabil să poarte, în orice împrejurare, aceeaşi nevoinţă, deşi *„datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi”* (Romani 15,1), iar Domnul nu este stăpânul aspru pe care sluga şi-L închipuie: *„seceri unde n-ai semănat şi aduni de unde n-ai împrăştiat”* (Matei 25,24).

Apostolul avertizează: *„Pentru ce atunci, ca şi cum aţi vieţui în lume, răbdaţi porunci ca acestea: «Nu lua, nu gusta, nu te atinge!» [...] potrivit unor rânduieli şi învăţături omeneşti? Unele ca acestea au oarecare înfăţişare de înţelepciune, în păruta lor cucernicie, în smerenie şi în necruţarea trupului...”*

---

99 *„Domnul, ca să aprindă şi în cei din ceasul al unsprezecelea flacăra dragostei, ca să le întărească voinţa, le arată că pot şi ei, care au venit în urmă, să ia plata unei zile întregi. Dar nu le grăieşte aşa ca să-i facă să se mândrească şi ei la rândul lor, ci le arată că totul se datoreşte iubirii Sale de oameni. Datorită acestei iubiri de oameni nu vor pieri; datorită ei se vor bucura de bunătăţile cele negrăite ale raiului.”*
— Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Omilia LXIV, IV, traducere de Pr. Dumitru Fecioru, PSB 23, Bucureşti, EIBMBOR, 1994, pp. 741–742; ortografie actualizată.

(Coloseni 2,20–23). [100] Avertismentul nu priveşte postul şi înfrânarea în sine, ci formalismul ascetic prin care nevoinţa, desprinsă de rostul ei, dobândeşte putere opritoare spre unirea cu Hristos.

Această inversare a raportului dintre mijloc şi scop poate apărea într-un plan mai profund, atunci când, în realitatea practică a credincioşilor, **participarea la Sfânta Liturghie ajunge să primească o importanţă mai mare decât însăşi împlinirea spre care Liturghia conduce.** [101] Liturghia nu este un scop închis în sine: ea face prezentă sacramental Jertfa lui Hristos şi conduce spre unirea credincioşilor cu Trupul şi Sângele Lui. Dacă mijlocul este păstrat cu toată evlavia, dar împlinirea lui euharistică este împinsă mereu spre mai târziu, apare o contradicţie între ceea ce se mărturiseşte şi ceea ce se trăieşte.

Şi se ridică atunci o întrebare mai simplă: nu este astăzi *„ziua mântuirii”* (2 Corinteni 6, 2)? Viaţa creştinului nu se desfăşoară într-un viitor

---

[100] *„Apostolul adaugă: «după poruncile şi învăţăturile oamenilor». […] Despre cele care au «înfăţişare de înţelepciune» spune: «înfăţişare», nu putere, nici adevăr. Aşadar, chiar dacă au înfăţişare de înţelepciune, să ne întoarcem de la ele. Unul ca acesta poate părea evlavios, smerit şi dispreţuitor al trupului. […] Dumnezeu a cinstit trupul; ei îl necinstesc.”* — Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei către Coloseni şi I şi II Tesaloniceni*, trad. arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, 1905, Omilia a VII-a, p. 79.

[101] *O, ce obiceiu! O, ce prejudiciu! Jertfa zilnică este în zadar; în zadar am stat înaintea sanctuarului, căci nu e nimeni care să se împărtăşească. Acestea nu le zic, ca adică să vă împărtăşiţi cum s-ar întâmpla, ci ca să vă faceţi vrednici de aceasta.”*
— Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei către Efeseni*, Omilia III, trad. Arhim. Theodosie Athanasiu, Iaşi, Tipografia „Dacia”, 1902, pp. 31–32

nedeterminat, ci în fiecare zi; iar pentru împlinirea acestui scop, Hristos Însuşi ne pune înainte Jertfa Sa la fiecare Sfântă Liturghie. Dacă Biserica săvârşeşte această Taină şi îi cheamă pe cei pregătiţi la împărtăşirea din ea, se cere cercetat ce înseamnă rămânerea repetată numai la participarea liturgică, fără a ajunge la împlinirea ei euharistică. Întrebarea nu este dacă Liturghia poate fi despărţită de Împărtăşire — cele două nu pot fi opuse —, ci dacă ordinea dintre mijloc şi scop poate fi inversată în practica vieţii bisericeşti. În acest cadru, a fi pregătit nu înseamnă împlinirea de fiecare dată a unei măsuri ascetice uniforme precum s-a demonstrat, ci aflarea în comuniunea Bisericii fără un impediment canonic care să ceară oprirea, cu cercetarea de sine, înţelegerea Tainei şi nevoinţa împlinită după putere. Pregătirea rămâne necesară, dar trebuie să conducă spre Împărtăşire, nu să-i ocupe locul. [102] Crucea fiecăruia se cumpăneşte pastoral, cu dreaptă socotinţă şi pogorământ.

[102] *„Rugăciunea, postul, privegherea şi toate celelalte lucrări creştineşti, oricât de bune ar fi în ele însele, nu alcătuiesc scopul vieţii noastre creştine”* — Sfântul Serafim de Sarov, *Scopul vieţii creştine. Convorbirea cu N. A. Motovilov*, Editura Egumeniţa, Galaţi, 2010.